

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Obornik, Meïr

5565 [1804/1805]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9622

יין וגרי עזים אחר וישלח ביד
 דוד בנו אל-שאול : (כא) ויבא
 דוד אל-שאול ויעמד לפניו
 ויאהבהו מאד ויהי-לו נשא
 כלים : (כב) וישלח שאול אל-
 ישי לאמר יעמד-נא דוד לפני
 כרמץא חן בעיני : (כג) והיה
 בהיות רוח-אלהים אל-שאול
 ולקח דוד את-הכנור ונגן בידו
 ורוח לשאול וטוב לו וסרה
 מעליו רוח הרעה :

יז (א) ויאספוי פלשתים את-
 מתייהם למלחמה ויאספוי
 שוכה אשר ליהודה ויחגו בין
 שוכה ובין עזקה באפס דמים :
 (ב) ושאול ויאיש-ישראל
 נאספוי ויחגו בעמק האלה
 ויערכו מלחמה לקראת
 רשי פלשתים

מיט בראד , איינען שלוחד וויין , אונד
 איין ציגענבעקכו , אונד שיקטע עס דורך
 זיינען זעהן דוד אן שאול . (כא) דוד
 קאם צו שאול , ער ווארד איהם פאר-
 גשטעלט , דינער גוואן איהן לויב , אונד
 מאכטע איהן צו זיינעם וואפענטרעגער .
 (כב) ער שיקטע הירויף צו ישי , אונד
 לויס איהם זאגען : לאס דאך דוד אן
 מיינעם ראפע , ער האט גענאדע אין
 מיינען אויגען געפונדן . (כג) זא אפט
 אין דער פאלגע , דער גייסט דעם העררן
 איבער שאול קאם , (איהן שוועהרמוהט
 איבערפיל) נאם דוד דיא הארפע , אונד
 שפיהלטע מיט זיינען פינגרען , דאז
 בהאנטע שאול , עס ווארד איהם בעסר ,
 אונד דער בעוע גייסט (דיא שוועהר-
 מוהט) פֿרליס איהן .

יז (א) איינסט צאגן דיא פלשתים
 איהרע טרופן צוזאמן , אום אין
 קריג צו ציהן , זאמעלטן זיך אין שוכה ,
 דאז יהודה גהערטע , אונד בצאגן איהר
 לאגער בייא אפס דמים , צווישן שכה אונד
 עזיקה . (ב) אויך שאול אונד ישראל
 צאגן צוזאמן לאגרטען זיך אין דאז לינדנ-
 טאהל , אונד שטעלטן זיך אין שלאכט-
 ארדנונג

באור

לחם , טען לחם , וכן נאוד יין מלא יין .
 (כא) ויעמוד לפניו , כת יושם קדמוהי ,
 ויתורגם : (ער בדיהנטע איהן) * ולפי
 יהי' המאמר ויהי לו כשא כליו , לפרש את מאמר ויעמוד לפניו . והככו לפי המסך הכתוב לפרש
 העמיד עכמו לפניו למען יראה , ויבחון אותו * ומיד כשראהו כשא חן בעיניו ויהי לו כשא כליו .
 וכן תרגמתי . יעמוד גו' , ענינו יושם כת"י , לא שיהי' חגלי , כי ה' הילך ושכ"ס לקמן .
 וכשאי כליו מלך רבים , ולכל ח' עת ידוע לשמש , ובלא עתו ילך וישכ לביתי חס ירצה . (כג) רוח
 אלהים , הרוח הרעה מאת אלהים , כת"י רוח נישא מן קדם ה' . ורוח לשאול , שהי' הרוח
 מניקו ולחן את לבו , ובשמעו קול הכנור רוח לבו וכתעדן לנועם קולו .
 יז (א) באפס דמים , שס מקום * (ב) בעמק האלה , אפשר נקרא העמק
 קן , ע"ש אלה חסת ישנה שעמדה שס , אוהי' שס כטועים אליס רבים . ואלה כל"ס
 א ח א (לינדע

יז (א) באפס דמים . כך שס
 המקום
 יהי' המאמר ויהי לו כשא כליו ,
 לפרש את מאמר ויעמוד לפניו .
 והככו לפי המסך הכתוב לפרש
 העמיד עכמו לפניו למען יראה ,
 ויבחון אותו * ומיד כשראהו כשא
 חן בעיניו ויהי לו כשא כליו .
 וכן תרגמתי . יעמוד גו' , ענינו
 יושם כת"י , לא שיהי' חגלי , כי ה'
 הילך ושכ"ס לקמן . וכשאי כליו
 מלך רבים , ולכל ח' עת ידוע לשמש ,
 ובלא עתו ילך וישכ לביתי חס ירצה .
 (כג) רוח אלהים , הרוח הרעה מאת
 אלהים , כת"י רוח נישא מן קדם ה' .
 ורוח לשאול , שהי' הרוח מניקו
 ולחן את לבו , ובשמעו קול הכנור
 רוח לבו וכתעדן לנועם קולו .
 יז (א) באפס דמים , שס מקום *
 (ב) בעמק האלה , אפשר נקרא
 העמק קן , ע"ש אלה חסת ישנה
 שעמדה שס , אוהי' שס כטועים
 אליס רבים . ואלה כל"ס א ח א
 (לינדע

פְּלִשְׁתִּים : (ג) וּפְלִשְׁתִּים עַמֵּדִים
 אֶל־הָהָר מִזֶּה וַיִּשְׂרָאֵל עַמֵּדִים
 אֶל־הָהָר מִזֶּה וַהֲגִיָּא בִּינֵיהֶם :
 (ד) וַיֵּצֵא אִישׁ־הַבָּנִים מִמַּחְנוֹת
 פְּלִשְׁתִּים גְּלִית שְׁמוֹ מִגַּת גְּבָהוּ
 יָשָׁב אֲמוֹת וָזֶרֶת : (ה) וְכֹבֵעַ
 גְּחִשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׂרִיף
 קִשְׁקָשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל
 הַשְּׂרִיף חֲמִשָּׁת־אֲלָפִים שְׁקָלִים
 גְּחִשֶׁת : (ו) וּמִצָּחַת גְּחִשֶׁת עַל־רִגְלָיו
 וְכִידוֹן גְּחִשֶׁת בֵּין

אֶרְדְּנוֹנָג גַּעֲנָן דִּיא פִּלְשְׁתִּים • (ג) דִּיא
 פִּלְשְׁתִּים שְׂטָאֲנָדָן אוּיָף אוּיִנָם בַּעֲרַגַע
 דְּאָרְט , אֲזַנְד יִשְׂרָאֵל אוּיָף אוּיִנָם בַּעֲרַגַע
 הַיָּד , צוּוִישָׁן אִיהֲנָן לֶאֱג אוּיִן טָאָהֶל •
 (ד) דִּיא טְרַאָט אוּיִם דַּעַן לֶאֱגָרָדָדָר
 פִּלְשְׁתִּים אוּיִן רִיזַע הַעֲרַפְאָר , וַיִּנַּע
 הַעֲהַע וּוְאָר זַעֲכָם עַלִּן אֲוִנָד אוּיִן זֶרֶת •
 (ה) אוּיָף דַּעַם קָאָפְפַּע דִּיאָטַע עַר אוּיִן
 עַהֲרָנָן הַעֲלָם , טְרוּג אוּיִן שׁוּפִיגְטַעַם
 פֶּאָנְצַעֲרֵה עַמֵּד , וּוְעֲלָכָם פִּינָף טוּוִיזַעֲנָד
 שְׁקָל אֶן עֲרִץ וּוְאָג , (ו) אוּיִנָן עַד־הָרָנָן
 בִּינִיָה־אֲרָנִישׁ , אֲוִנָד אוּיִנָן עַהֲרָנָן וּוְאֲוִרָף

#

שפיו

כהפיו

באור

רש"י

המקום : (ד) איש הבינים • גבור
 שינא מוערכתו לעמוד בין שתי
 המערכות : (ה) ושריון קשקשים • מין
 קשקשת דגים עשוין מזרזל נופלים על
 גבי השריון קשקשת לכל נקב : (ו)
 ומנחת נחשת • כמין יד זרזל היונא וון
 הכובע כנגד החוטם שקורין כש"ל בלע"ז
 (Nasal) בל"א דער אויבר טהייל דעם
 העלמוז) והיתה מוגעת לו עד רגליו :
 וכידון נחשת • ומוסחפא דנחשת נפיק מן
 קולסא ומטל בין להפוסה כמין חנית
 נחשת בולטת מן הכובע ומשכה בין
 כתפיו

(לינדע , טער עבינטע) עיין מה שכתבתי
 צפסר יהושע (כ"ד כ"ו) • (ג) וישראל
 עומדים אל ההר , וכבר אמר ויחנו בעמק
 האלה ? כל המסנה חכה בעמק האלה
 ועורכי מלחמה עלו אל ההר לקראת פלשתים •
 כ"כ רד"ק • אמנם להין כאמר , ושאל וכל
 איש ישראל בעמק האלה כלחמים עם פלשת'
 (פ"י ט) , הרי משמע שגם העורכים מלחמה
 בעמק האלה • לכך נראה שעמק האלה גם
 כולל לכל המקום ההוא , ובהר אחד בעמק
 ההוא עמדו ישראל להלחם • ואל כמו על :
 (ד) איש הבינים , לדעת המפרשים נקרא
 בן לפי שהעמיד עצמו בין שתי המסנות • וי"ת
 וכפך גברא מביניהון וכן לקמן פ' כ"ג •
 והכני נטה לדעתו שטעם הבינים , בין
 האכסים שבמסנה פלשתים , ואחשוב שמלת
 בינים תואר לאיש מדה , ע"ש שלא יתערב בין אכסים , אף אם רבים הם , כי תמיד נראה על
 ראשיהם , ואף העומד מרחוק רואה שהוא ביניהם ופי' הבינים , הנראה וכבר בין עם רב • וע"פ
 הכוונה הזאת תרגמתי • (ה) וכובע , כלים יגון על הראש , ונקרא בל"א (העלם) : ושריון
 קשקשים , עשו מעשה קשקשים • וכתב רד"ק : בכל טבעת וטבעת של שריון תלויה כמין
 קשקשת , לפתוס נקב הטבעת , כדי שלא יבוא חן בתוך הטבעות • (ו) ומנחת נחושת , טס
 בל נחושת תלויה על רגליו לבסותם , והוא שם מושאל מן מכס , כי כן נשאות הנעדרות טס זהב או
 כסף על מכסם , ואותו נקרא מנחת על דרך האמת (רד"ק) • וכידון , אמרו שהכידון להטיל אל
 האויב מרחוק (וואירף שפיס) , והקפית נדקורה נקבוב • וכן נראה דע"ז רד"ק •
 (ז) ולהבת

שמואל א ז

פָּתְפוּ : (ו) וַחֲזַן חַנְיָהוּ בְּמִנּוֹר
 אֲרָגִים וְלִהְבֵּת חַנְיָהוּ שֵׁשׁ-מֵאוֹת
 שְׁקָלִים בְּרִזְלֵ וְנִשְׂא הַצֶּבֶה הַלֵּךְ
 לַפָּנָיו : (ח) וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל-
 מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם
 לָמָּה תִצְאוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה הַלּוֹא
 אֲנִכִּי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים
 לַשָּׂאוֹל בְּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיֵּרֵד
 וַעֲזַב ק' רש"י אלי

שפיו צווישן דען שולטרן • (ו) דיא
 שטאנגע ווינס שפועס וואר וויא איך
 וועכרבוים אונד דאן בלאט דאפאן וואג
 זעכס הונדרט שקל אן איין, פאר איהם
 הער גינג ויין שילדטרעגר • (ח) אונד
 זא שטעלטע ער זיך ריין, ריף דען געז
 ארדנעטן רייען ישראלס צו, אונד
 שפראך : וואצו ריקט איהר אוי צור
 שלאכט ? זעהט ! איך בין דער פלשזי,
 אונד נון, איהר דיהנר שאולס ; ווע זלט
 אויך אונטר אייך איינן מאן, דער צו איר
 העראבקאמע

באור

פתפיו להגין על צוארו מן החרב :
 (ו) כוונת אורגים • כאכסן דגרדאין
 אינשזבל"א בלע"ז, (מזואר שופטים
 ט"ז י"ד) : שש מאות שקלים • כל
 השקלים האמורים בכביאים מניס :
 (ח) למה תצאו • כולכם לערוך מלחמ'
 ילחם אחד כנגדי בשצ' כולכם ובתנאי
 שהוא מפרש אם יוכל להלח' אתי וגו' :
 הלא אנכי הפלשתי • איני לא שר מלחם
 ולא שר חלף • הלא פלשתי כאחד מן
 האחרי' ואף על פי שנלחמתי להם כמה
 מלחמו' אני הרגתי חפני ופנחם ושציתי
 את הארון ואתם נעשית' עבדים לשאול
 ולא יושיע אתכם מיומו בגבורתו : ברו
 לכם איש • ברו לכם : איש • את שאול
 וירד

(ו) ולהבח, כן נקרא הכרזל המסתך
 במרבית וסככים (דיא קלינגע) ע"ש
 שמנריקים כלהבות אש, וכמו כן הכרזל אשר
 בקצה הסכית, אע"פ שאינו עשוי לחתך צו •
 (ח) מערכות, הם השורות שעושים אנכי
 המלחמה בעמדם להלחם • אנכי הפלשתי,
 איני לא שר מלחם ולא שר חלף, אלא פלשתי
 כאחד מן האחרים, ואתם נעשיתם עבדים
 לשאול, ולא יושיע אתכם בגבורתו, כן
 פירש"י • כלומר אני, אע"פ שאין לעמי
 בידי תשלוס גמול, כי לא גמלוני טוב, ואתם
 הרימותם את שאול בראשכם, ונתתם עצמכם
 לו לעבדים, ומן הראוי שישלם לכם גמולכם,
 ובכל זאת לא ירוס ידו ורגלו להצילכם כיום
 הזה • ודעת רלב"ג, אנכי הפלשתי השר
 והחשוב, ובכל זאת לא אתגאה, ואעפ"ל
 בעבד להלחם אתו • ודברי רש"י ככוכים מכד,
 כי דבריו האחרונים אינם מוסכמים לדברי
 הכתוב, שנאמר ואתם עבדים לשאול, הרי
 יוסב הדבור אל עבדי שאול, גם משמעות
 ברו לכם איש, שלא כיון אל שאול אלא על עבדיו • ומלת עבדים לשאול, כמו ויאמר
 בלעם לעבדי בלק, שהם הארמים אשר גדלם המלך, ועליהם לשלם גמול למלכם ולעמם •
 או פי' אנכי הפלשתי הכבד ומומד להלחם בעבור פלשתיים, ואף אתם ברו לכם איש •
 ויקי'

מכלל יופי

יז (ה) וכובע, מלעיל, שקלים, שקלי : (ו) וכידון אינו רומח אבל הוא דבק לכובע
 מגן לכתפיו ויורד על רגליו לכסותם : (ז) כמנור אורגים, עץ שמקפל עליו האורג
 את הבגד, ונושא הצנה כלי מלחמה : (ח) ברו, בחרו :

2 § ח ב (יב) באנשים

העראבקאמע • (ט) ווען ער מיך אים
 קאמפפֿע איברווינדט אונד ערשלעגט /
 זא וואָלן וויר איירע אונטרטהאָנן זיין /
 קאָמע איך אַבר איהם בייא , אונד ער־
 שלאָגע איהן , זאָ מיזט איהר אונורע
 אונטרטהאָנן ווערדן , אונד אונס דיהנן •
 (י) ער ריף ווירד : (ער דאָכטע :
 איך כשימפֿע הייטע דיא אין רייען
 געארדנטן ישראלים) זאָ געכטדען איינן
 מאָן הער , דאָס וויר מיט איינאָנדר
 קעמפֿן ! (יא) אַלס שאול אונד גאַנץ
 ישראל דיארעדן דעו פלשחי הערטן ,
 גריהטן ויא אין שרעקן אונד אייסערסטע
 פֿורכט • (יב) געדאָכט דוד וואָר
 דער זאָהן איינס אפֿרתי , אויס בית לחם
 יהודה , מיט נאָמן ישי , דער דאָטטע
 אַכט זעהנע , אונד וואָר אין שאול'ס
 צייט אַלט , אונטר דער צאָהל דער עהר־
 ווירדיגן מענר • (יג) דיא דרייאַגרעס־
 ערן זעהנע ישי'ס פֿאָלגטן שאול אין דען
 קריג , דיזע דרייאַ , אין דאָז פֿעלד
 געגאַנגנע זעהנע דייסן , אליאב דער
 ערשט־

אלי : (ט) אַם־יוכל להִלחם
 אחי והפני והיינו לָכֶם לעֲבָדִים
 וְאִם־אֲנִי אֹכֵל־לוֹ וְהִפְתּוּ
 וְהִייתֶם לָנוּ לעֲבָדִים וְעַבְדְּתֶם
 אֲתָנוּ : (י) וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי
 אֲנִי הִרְפֵּיתִי אֶת־מַעֲרֻכֹת
 יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה הִנּוּ־לִי אִישׁ
 וּבְקַחְמָה יָחַד : (יא) וַיִּשְׁמַע
 שָׁאוּל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דִּבְרֵי
 הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיַּחֲתוּ־וַיִּרְאוּ
 מָאֵד : (יב) וְדוֹד בֶּן־אִישׁ אַפְרָתִי
 הָזֶה מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וְשֵׁמוֹ
 יִשׁוּ וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָנִים וְהָאִישׁ בְּיָמָיו
 שָׁאוּל זָקֵן בָּא בְּאֲנָשִׁים :
 (יג) וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשָׁת בְּנֵי־יִשׁוּ
 הַגְּדֹלִים דָּלְכוּ אַחֲרֵי־שָׁאוּל
 לְמַלְחָמָה וְשֵׁם יְשׁוּ שְׁלֹשָׁת בְּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ בְּמַלְחָמָה אֵלָיו אֲבִיב

באור

רשיי הבכור

ויהי לפי עבדים לשאול לקריאה , כאילו
 כאמר עבדי שאול ! זה הכון לפשטות
 הכתוב , וכן תרגמתי • (י) ויאמר
 הפלשתי , התהלל כנגד כל אדם לאמר ,
 חרפתי את מערכות ישראל , או אמר כן כלבו
 בעודט עומד נגד מערכות ישראל , וכאשר
 ראה שלא עכוהו , קרא עוד פעם תנו לי איש
 כו' • וכן ככון לפי המשך הכתובים • וכוונת
 בעל הטעמים כראה שאלות ויאמר הפלשתי מחוברות אל תנו לי איש , ואפשר משמש במקום
 שנים , וכן תרגמתי • (יב) ודוד , שעורו ודוד הזה בן איש אפרתי , וטעם הזה ,
 הכוזר קדם לזה , אשר נשא חן בעיני שאול ויהי לו נשא כליו • והסיפור הזה הקדמה
 למעשה דוד וגלית • וכל הדברים בבית לחם נקראים אפרתיים , ע"ש שנית לחם היתה
 נקראת

וירד אלי : (יב) אפרתי • בית לחם
 יושבת בצרף אפרת : ולו שמונה בנים •
 ומה שכתוב אולם הששי דוד השביעי
 ולא כתב יותר יש לוור ש אחד מת בלא
 בנים ולפיכך לא כתבו שם : באנשים •
 נמונה
 ופסר משמש במקום
 שנים , וכן תרגמתי • (יב) ודוד ,
 הכוזר קדם לזה , אשר נשא חן בעיני שאול ויהי לו נשא כליו • והסיפור הזה הקדמה
 למעשה דוד וגלית • וכל הדברים בבית לחם נקראים אפרתיים , ע"ש שנית לחם היתה
 נקראת

הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אַבְיָנָדָב
וְהַיְשָׁלְשִׁי שָׁמָּה: (יד) וְדָוִד הוּא
הַקָּטָן וַיְשַׁלְשֶׁה הַגְּדָלִים הַלְכוּ
אַחֲרֵי שָׂאוּל: (טו) וְדָוִד הֵלֵךְ
וַיָּשָׁב מֵעַל שָׂאוּל לָרְעוּת אֶת-צֶאֱן
אָבִיו בֵּית-לַחֶם: (טז) וַיִּגַּשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי הַיְשָׁבִים וְהַעֲרָב וַיִּתְּצֵב
אַרְבַּעִים יוֹם: (יז) וַיֹּאמֶר יִשְׂי
לְדָוִד בְּנֹו קַח-נָא לְאַחִיקָ אִיפֹת
הַקְּלִיא הַזֶּה וְעִשְׂרֵה לֶחֶם רִזָּה
וְהָרִץ הַמַּחֲנֶה לְאַחִיקָ:
(יח) וְאֵת עִשְׂרֵת חֲרִיצֵי-רֶחֶלֶב
הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשַׂר הָאֱלֹף וְאֶת-

אחיק רש"י

נמנה בכנסיות החשובים: (יד) ודוד
הוא הקטן. שהיה בבית שאול מוקדם
לכן לנגן לפניו ודוד היה הולך ושז תמיד
מחלל שאול לבית חציו: (טז) השכם
והערב. חמרו רבותינו כדי לבטלן
מקריחת שמע: (יח) חריצי חלב.
גובנין דחלבא: לשר האלף. חני חומר
לשר של אותו אלף שאני מומנו שלכל
השבטים היו שרי אלפים לפי אפיהם.
וחני שמעתי לשר האלף זה יהונתן
שאומר עליו ואלף היו עם יהונתן
בגבעת

ערשטגבאָהרנע, דער צווייטע אבינדב,
אונד דער דריטע שמה. (יד) דער
קליינסטע וואָר דוד, דיא דריי-
גרעסרן אָבר, וואָרען בייא שאול.
(טו) דוד גינג צו וויילן פֿאַן שאול צו-
ריק, נאך בית לחם, זיינעם פֿאַטערס
קליינע פֿיה צו ווידן. (טז) (מאָרגענס
אונד אָבענדס טראַט איממער דער
פּלשתי הערפֿאַר, אונד שטעלטע זיך
הין, אונד וָ דורך פֿירציג טאַגע.)
(יז) דאָ שפּראַך ישי צו זיינעם זאָהנע
דוד: נים דאָך פֿיר דיינע ברירער,
דיוע איפֿה זאַנגענמעהל אונד דיוע צעהן
בראָדע, אונד לויף דאָמיט צו דיינען
ברירן אינ'ס לאָגער. (יח) דיוע צעהן
קעזע אָבר ברינגסט דוא דעם אָבערסטן
דער שאָאַר. פֿרעגסט דאָן נאָך דיינער
בריר

באור

נקראת כן לפנים. בא באנשים, ענינו
כמו בא בימים, וכן כתב רלב"ג בא במדרגת
אנשים ישישים, וכן הרד"ק. ואחרים אומרים
בכלל אנשים חשובים והגונים. (טו) הולך
ושב, הי' מנהגו לילך ולשוב, כלומר לא
הכריח שאול את דוד לעמוד לפניו תמיד,
אלא נתן לו רשות לשוב אל ביתו כאות נפשו,
וכן עשה. וזה טעם שלא הכרוהו שאול ואבנר
בגשתו אל הפלשתי, כמו שאכתוב במקומו
א"ה. ובעת המלחמה הזאת הי' בבית לחם.
(טז) ויגש הפלשתי, עתה הפסיק הכתוב
בענין דוד, והודיע את הנעשה במחנה,
וכן דרך מספר, אם יהיה בסיפורו ב'
ענינים משולבים איש באחיו, לשלכם גם
בסיפור, באופן שיפסוק במקומות ידועים
בענין זה, ויחזור ויפסוק במקומות מכונים בענין השני הזה, לספר מענין
הראשון, וכן הדבר בפ' י"ט: (יז) הקליא, ביאור המלה הזאת עיין בבאור ספר ויקרא (כ"ג
י"ד). והרץ, הפעיל מאורש רץ, ענינו הניא במהרה. (יח) חריצי חלב, כת' גובנין
דחלבא. לשר האלף שאני נמנה בו. ואת ערובתם, לו"ל אמרו נט כריתות יקח מאתם כו'.
והמפרשים לקחו לפרש מלת ערובתם, איש
לפי

ברידר וואָהלוויין , אונד כרינגסט אויך
דיא צייגניסע איהרס וואָהלפֿרהאַלטנס .
(יט) שאול , זיא , (ישי'ס זעהנע) אונד
גאַנץ ישראל לאַגן אים לינדן טאַהל צו
פֿעלדע , געגען דיא פלשחים .

(כ) דען נעכסטען מאָרגען שטונד דוד
פֿרוה אויף , איברלויס דאַן קליינע פֿיה
איינעם היטער , טראַט זיינע רייזע אָן ,
וויא איהם ישי בעפֿאַהלן האַטטע , אונד
פֿאַם אָן דיא פֿאַרשאַנצונג דעס לאַגרס ,
אונד

אַחִיָּהּ הַפֶּקֶד לְשָׁלוֹם זֹאת
עֲרַבְתָּם הֶקֶח : (יט) וְשֹׁאֵל
וְהָמָּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעַמֶּק
הָאֵלֶּה גִלְחָמִים עִם־פְּלִשְׁתִּים :
(כ) וַיֵּשְׁבֶם דָּוִד בְּבִקְרַת וַיִּטֹּשׁ
אֶת־הַצֵּאֵן עַל־שׁוֹמֵר וַיֵּשֶׂא וַיִּלָּךְ
כַּאֲשֶׁר צִוְּהוּ יָשִׁי וַיָּבֹא הַמַּעְגָּלָה
וְהַחִיל הַיּוֹצֵא אֶל־

באור

רשי

לפי דרכו • לדעת רד"ק הוא מענין אם מתן
ערבון , ופי' תשלם את נשייתם , ותקח את
אשר כתבו למשכן • ואין רוח משכיל נוחה
צוה • וכן הדבר צעה שפי' רלב"ג ששלחו
לאביהם , ישלח להם המצטרף למזון , ונתנו
ציד השלית ערבון לאות כי מאתם בא , לזה
אמר ישי שיקח דוד הערבון להביא להם •
ואסריום חבדו עם הוכך ומערביך , ופי' תקח
את מאסם שירלו לשלום לבתיהם • והנכון צוה
לדעתי , ששלח ישי לדעת איך יתנהגו בניו
במחנה , ההולכים הם בדרך טוב וישר ,
כמו לשמוע בקול שריהם לכל אשר יצווים ,
ולכל יהיו חרדים ורכי לבב וכדומה • וצוה
יתנו השרים עדיהם להעם אשר אתם • והעדו'
הזאת נקראת ערבה , ענינו הנטחה , כמו
ערבה לפני רעהו (משלי י"ז י"ח) , ענינו

צגבעת בנימין : וחת ערובתם תקח •
וחת ערובת הלל'ת ושלומם תקח בחזנית
ובלבבך ותגיד לי וכן תרגם יונתן וית
טיבסון תייתי : ערובתם • לשון הללה
כמו ערוצ עבדך לטוב (תהלים קי"ט
קכ"ו) גרנטי"ס בלע"ז (Grantis) בל"א
בירגשאפט , פערזיכרונג , וכן מ"א י'
ט"ו , תילים קי"ט קכ"ב) רבותינו אמרו
גט כרותות יקה מאתם וציה לנשותיהם
להפריד עירוב שבינו לבינה : (כ)
הנועגל' סביבות המוחנה עושים מעגל
והיוצ' חון לפני' או לאחור מתחייב לפני'
שמה ירונו עליו בני מערכות

תת הנטחה לאיש אחד לפני רעהו , שיעשה כאשר דבר • וכן כאן , עדות הזר הנטחה לכל ,
שהאיש אשר מעיד בו לא טוב ארקות יושר • ודעת ת"א אין ראויק משה שאמרתי , כי הוא תרגם
זית טיבסון תיתי , מן מה טיבו של איש זה , כלומר משפטו ומונהגו • וכן תרגמתי • (יט)
גלחמים , נכונים להלחם • (כ) המעגלה , לפי שהמחנה היא בסבוב , לפיכך קורא
אותה מעגל • וי"ת לכרקומא , וכן תרגם אונקלס ובניית מנור ותבנה כרקומין , וכן בלע"ז עיר
שבצנה כרקום • ובנין המנור הוא שנויין בניב המחנה בפסין ובשללאות שלא יבא אלס חון
למחנה אלא בנות שרי החיל (רד"ק) • וכן רש"י ז"ל , עושים מעגל סביבות המחנה , והיוצ' חון
חון לפני' או לאחור מתחייבכו • והחיל היוצא , ת"י

מ כ ל ל י ו פ י

(יב) באנשים , זקנים , הב' בפתח ואין בו ידיעה : (יג) וילכו הלוך , אינו כפל
ידיעה רק הפי' לפי שהיו רגילים לילך : (יד) הקליא , שרשו קלה : (יח) הפקוד ,
ענין זכירה : (כ) תמעגלה , בחוס' ה"א , ישראל , עדה ישראל : ויטש , ויעזב :
(כה) יעשרנו

אֶל-חַמְעֵרְכָה וְהִרְעוּ בְמַלְחָמָה:
 (כא) וְתַעֲרֹךְ יִשְׂרָאֵל וּפְלִשְׁתִּים
 מִעֵרְכָה לְקִרְיַת מְעֵרְכָה:
 (כב) וַיִּשֶׁשׂ דָּוִד אֶת-הַבָּלִים
 מֵעָלָיו עַל-יַד שׁוּמֵר הַבָּלִים
 וַיִּרְץ הַמְעֵרְכָה וַיָּבֵא וַיִּשְׁאַל
 לְאָחִיו לְשָׁלוֹם: (כג) וְהוּא
 מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבְּנִים
 עוֹלֶה גְלִית הַפְּלִשְׁתִּי שָׁמוֹ מִגֵּת
 מִמְעֵרוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיְדַבֵּר
 בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד:
 (כד) וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּרְאוֹתָם
 אֶת-הָאִישׁ וַיִּנְסוּ מִפָּנָיו וַיִּירָאוּ
 מְאֹד: (כה) וַיֹּאמֶר יְהוָה
 יִשְׂרָאֵל הֲרֵאִיתֶם הָאִישׁ הַעֲלֹה
 הַזֶּה כִּי לַחֲרֹף אֶת יִשְׂרָאֵל עָלָה
 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְנֶנּוּ יַעֲשֶׂרְנוּ
 תְּמֹלֶךְ יְעֹשֶׂר גְּדוֹל וְאֶת-בְּרִיתוֹ
 מִמְעֵרְכוֹת ק' ר' דגש יתן
 רש"י

אונד אן דאז קרוגסהעער, וועלכס אין
 געארדנטן רייען צור שלאכט אויוריקטע,
 אונד איין פֿעלדגעשרייא מאכטע.
 (כא) ישראל אונד פלשתים שטעלטען
 זיך אין שלאכטארדנונג, רייע געגען
 רייע. (כב) דוד איברלים דאז גע
 רעהט וועלכעס ער פֿאן זיך גרלעגט,
 איינעם דער דיא גרעטשאפטען אין פֿערע
 וואהרונג האטטע, ליף אין דאז טרע
 פֿען, קאם צוויינן ברירען אונד פֿראג
 טענאך איהרם וואהלויין. (כג) אינ
 דעם ער מיט איהנען רעדטע, טראט
 דער רייע, מיט נאממען גלית אהיים
 גח, אויסדען רייען דער פלשתים הערע
 פֿאר, אונד ווידרהאלטע יענע בעקאנ
 טערעדען. דוד מערקטע אויף.
 (כד) גאנץ ישראל, וויא זיא דען מאן
 ערבליקטען, טראטן צוריק פֿאר זיינם
 אנטליין, אונד פֿירכטעטן זיך זעהר.
 (כה) דאן שפראכען זיא: האכט
 איהר געזעהן דיון הערפֿארטרעטענדען
 מאן? ער קעמט בלאס, ישראל צו
 שימפֿען. דען, דער איהן ערשלעגט,
 ווילדער קעניג מיט גראסעם רייכטום
 בשענקן, איהם זיינע טאכטער צור
 עהע

באור

עבדי קרבא נפקו, לדעתו כאן א יתירה.
 ואחרים אמרו שו' ווסריעו יתירה. והכוכן
 שאלת אל אשר במשמעת המעגלה משמש
 במקום שנים, והשעור: אל המעגלה,
 ואל החיל היוצא והרשו כו'. (כב) מעליו,
 אשר פרק מעליו. שומר הכלים, כי
 אנשי המלחמה. (כד) וינסו, ענינו: יז
 נסונו אסור, כי אי אפשר לומר שנסו מזב
 כמפני כבוד מלחמה. (כה) יעש'נו,
 מהפעיל, ומשפטו יעשירנו. חפשי' ו
 מקבלי'

מערכות האויבים לאחור מבקש הוא
 לנוס: (כא) ותערך ישראל. מערכת
 ישראל: (כב) שומר הכלים. של בני
 הציב: (כג) מוערות פלשתי' כתיב.
 רבותינו דרשו מזה בני אדם הערו
 בערפה חמו נשפירט' מואחרי רות
 וכעמי חמותה: (כה) יעשה חפשי.
 מדברים האמורים במשפטי המלוכה:
 (לד) ונח

עהעגעבען, אונד זיינע פֿאַמיליע פֿרײַא
מאכען אין ישראל • (כו) דא פֿראגטע
דוד דיא לייטע, דיא געבן איהם שטאנע
דען, אונד שפראך: וואס זאל דעם
ווערדען, וועלכער דען פלשתי דאָרט
שלעגט, אונד דיא שמאך פֿאַן ישראל
אבווענדעט? ווער איזטרען דער אונד
כעשניטנע פלשרי, האסער דרייסט
דיא שארען דעם לעבענדיגן גאָטס שימ
פֿעט? (כו) דאז פֿאַלק זאגטע איהם
דינע (געמעלדעטע) וואָרטע, אונד
שלאַס: דיזס זאלל דעם ווערדן, דער
איהן שלעגט • (כח) זיין גרעסערער
ברודר אליאב, הערטע וויא ער מיט דען
לייטען גשפראכן, אונד זיין צארן ענט
בראנטע איבר דוד, אונד שפראך: ווא
צו ביזט דוא העראב גקאממן? וועם
האסט דוא דאז ביזכען פֿיה אין דער וויס
טע איברלאסן? א, איך קעננע דינען
לייכטזיין, אונד דיין כעזעס הערץ
דוא ביזט נור העראכגעגאנגען, דען
קדיג מיט אנצוועהן • (כט) דוד אנט
ווארטעטע: וואס האב' איך נון גטאהן?
עס זינד יא בלאסע ווארטע • (ל) ער
ווענדעטע זיך הירוף פֿאַן איהם וועג,
עֶתָּה הֲלוֹא דָּבַר הוּאִ : (ל)

וַיִּתְּלוּ וְאֵת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה
חִפְּשֵׁי בִישָׁי : (כו) וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר
מִה־יַעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה
אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַלְזוֹוְהַסִּיר חֶרֶף
מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי
הָעַרְל הַזֶּה כִּי חָרַף מַעֲרֻכֹת
אֱלֹהִים חַיִּים : (כו) וַיֹּאמֶר לוֹ
הָעָם כְּדָבָר הַזֶּה לֵאמֹר כֹּה
יַעֲשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּנּוּ :
(כח) וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו
הַגִּדּוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים
וַיַּחֲרֵאֵף אֱלִיאָב בְּדוֹד וַיֹּאמֶר
לְמַה־זֶּה יִרְדֶּה וְעַל־מִי נִטְשֶׂה
מֵעַט הַצֵּאן הַהֵנָּה בְּמִדְבַּר יַמִּי
יִדְעֵתִי אֶת־זוֹדְנָה וְאֵת־רַע לְבָבָהּ
כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמְּלַחְמָה יִרְדֶּה :
(כט) וַיֹּאמֶר דָּוִד מִחַ עֲשִׂיתִי
וַיִּסַּב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מוֹל אַחֵר
וַיֹּאמֶר

ב א ו ר

מדברים האמורים במשפט המלוכה
(רס"ו) • (כו) כדבר הזה, כנאמר
למעלה • לאמר כה גו', פי' אחרי
כלות להגיד לדוד את אשר יעשה המלך
לאיש אשר יכה את הפלשתי, סתמו דבריהם
באמנם: כה יעשה לאיש כו' • (כח) ויחר
אף אליאב, כי הו' נדברו דוד תוכחה
כסחרת, על שלא התנדב אים להלחם עם
הוא

הפלשתי, ולענין את הערל הזה, על אשר
חרף מערכות אלהים חיים • ודונך, ת"י
בקרינתך, הנית כמו פ"א, ענין הפקר
וקלות דעת, כלומר שאתה מפקיר עמך
לכזת ולעוונ הנאן, וכת"י פוחזים בקרין,
וכוא כמו פקרון כפ"א, וכן במשנה הבקר
עניים הנקר, כמו הפקר כפ"א (רד"ק)
(כט) הלא דבר הוא, כת"י הלא פתגם
הוא

וַיֹּאמֶר כְּדָבָר הַזֶּה וַיִּשְׁכְּחוּ הַעַם
 דָּבָר כְּדָבָר הָרִאשׁוֹן :
 (לא) וַיִּשְׁמְעוּ הַיְדֻבְרִים אֲשֶׁר
 דִּבֶּר דָּוִד וַיִּגְדּוּ לִפְנֵי-שָׁאוּל
 וַיִּקְהָהוּ : (לב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-
 שָׁאוּל אֶל-יִפְלֵ לִבִּי-אֲדָם עֲלָיו
 עֲבֹדָה יִלְךָ וּבְגִלָּהֶם עִם-הַפְּלִשְׁתִּי
 הַזֶּה : (לג) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-
 דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אִתִּי--
 הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ--כִּי
 גִּיעַר אֲתָה וְהוּא אִישׁ מְלַחֲמָה
 מִנְּעָרָיו : (לד) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-
 שָׁאוּל רַעַת הָיְתָה-עֲבֹדָה לְאָבוֹי
 בְּצֹאן וּבָא הָאָרִי וְאֶת-הַדּוֹב
 וּנְשָׂא וְהַמְהַעֲדָר : (לה) וַיִּצְאֲתִי
 אַחֲרָיו וְהִכְתִּיו וְהִצַּלְתִּי מִפְּי
 וַיִּקַּם עָלַי וְהִחֲזַקְתִּי בְּזִקְנוֹ וְהִכְתִּיו
 וְהִמִּיתָיו : (לו) גַּם אֶת-דְּהָאָרִי
 רש"י גם

צואיינעם אנדערן: אונד פֿראגטע יענע
 (אביגע) ווארטע . דאז פֿאלק אנט-
 ווארטעטע איהם , נאך פֿאריגעס אינג
 האלטע . (לא) נון וואורדן דיארעדן
 בעקאנט , וועלכערוד גשפראכן , מאן
 ערזעהלטע זיא פֿאר שאול , אונד ער
 לים איהן פֿאר זיך קאממן . (לב) דא
 שפראך דוד צו שאול : עם ענטפֿאלע ני-
 מאנדן דאז הערף איבר איהן . (איד) דיין
 דיהנר ווילל הינגעהן , אונד מיט דיזעס
 פלשתי שטרײטען . (לג) שאול אבער
 שפראך : דוא קאנסט ניכט הין געהן ,
 מיט דעם פלשתי צו קעמפֿן , דען דוא
 ביזט נאך יונג , אונד ער איזט איין
 קריגער פֿאן יוגענד אן . (לד) דא שפראך
 דוד : דיין דיהנער וויידעטע זיינס פֿאטר
 דאז קליינע פֿיה , דא קאם צו וויילן
 לעווע , אויך בער , אונד טרוג איין לאם
 פֿאן דער הערדע וועג .
 (לה) איד זעצטע איהם נאך ,
 שלוג איהן נידר , אונד ריסעס איהם
 אויס דעם מונדע . אלס ער זיך אבר
 איבר מיך הערמאכן וואלטע , ערגריף
 איד איהן ביים קינע , אונד שלוג איהן
 טאד . (לו) דען לעוון זאן אהל ,
 אלס

באור

(לד) ובא הארי ואת הדוב . ואתח
 אריח ואחף דובא : (לו) גם את הארי
 גם

הוא דאמרית . (לד) ואת הדוב , כת"י
 ואחף דובא . ולא אמר שנאו שניהם יחדיו ,
 כי אין מדרך ארי ודוב לנאת מצרים לטרף ,
 אלא לעתות סונות . ונשא זה , כמו שה
 בחילוף זסער"ן . וכן ת"י ונסיב אימרא . (לה) בזקנו , ת"י ואסדית בלועה , ר"ל
 כשאסו בזקן הארי , לא אסו כשער הזקן לנדי אלא הזקן עם הלמי התמתן (דד"ק) .
 (מ) חלוקי

מכלל יופי

(כה) יעשרנו , מההפעיל : (כו) מערכות , בפתח : (ל) אל מול אחר , אל מקום
 אחר : (לב) עליו , על עצמו : (לד) ואת הדוב , בא עם הפועל , או פיו עם
 הדוב : (לה) והמיתיו , בדגשועם
 הי"ד

גַּם־הַדּוֹב הַזֶּה עָבְדָהּ וַיְהִי
הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרֶל הַזֶּה כְּאֶחָד
מֵהֶם כִּי חָרַף מֵעֲרֹכַת אֱלֹהִים
חַיִּים : (לו) וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה
אֲשֶׁר הִצִּילָנִי מִיַּד הַחַיִּי וּמִיַּד
הַדָּב הַזֶּה הוּא יִצִּילָנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי
הַזֶּה * וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד
לֵךְ וַיְהוָה יְהִיָּה עִמָּךְ :
(לח) וַיִּלְבַּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד
מִדְּיוֹ וַנַּחַן קוֹבֵעַ נְהַשְׁתַּת עַל־
רֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ שְׂרָיוֹן :
(לט) וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל
לְמַדְיֹו וַיֹּאֲלֵ לְלָכֶת כִּי לֹא־נִסְּהָ
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל לֹא־אוֹכֵל
לְלָכֶת בְּאֶלֶּה כִּי־לֹא נִסְּתִי וַיְסִירֵם דָּוִד מֵעָלָיו : (מ) וַיִּקַּח

אלם דען בערן האַט דיין דיהנר ער=
שלאַגן, אונד עס זאל דיזם אונבעשניט=
נען פלשתי ניכט בעסר געהן, דאָפֿיר
דאָס ער דאָז העערדעס לעבענדיגען
גאַטס גשימפֿט. (לו) דוד פֿוהר
פֿאַרט : דער עוויגע, דער מיך ווידר
דען לעוון אונד בערן גשיצט, ווידר מיך
אויך ווידר דיין פלשתי שיצן. שאול
שפראַך צו דוד: זאָגעה דען, דער עוויגע
זייא מיט דיר ! (לח) שאול לים דוד
זיינע קליידר אַנציהן, איינן עהרגן העלם
אויף ועצען, אונד איינן פֿאַנצער אַג
לעגן. (לט) איבר דיא קליידר גיר=
טעטע דוד זיין (שאולס) שווערד אום,
פֿרוכטע זאָ פֿאַרט צו געהן, דען ער
וואָר דאָז ניכט גוואָהנט, אונד שפראַך
ענדליך צו שאול : איך קאָן מיט דיין
זאָכן ניכט פֿאַרט געהן, איך בין עס ניכט
געוואָהנט. דאָמיט לעגטע זייא דוד פֿאַן
זיך, (מ) נאָם זיינן שטאב אין דיא
האנד

לְלָכֶת בְּאֶלֶּה כִּי־לֹא נִסְּתִי וַיְסִירֵם דָּוִד מֵעָלָיו : (מ) וַיִּקַּח

מקלו פסקא בא מצע פסוק

ר ש י

מדיו • נספכו להיו' כמדת דוד משנמשח
בשמן המשחה גבוה מכל העם משכמו
ומעלה וכיון שראה שאול כן הכנים צו
עין הרע והרגו' דוד בדבר : (לט) ויאל
ללכת • ולא חזה למוזל • ויש תיבות
משמשות לשון וחילופו • כמו משעף
פארה (ושעיה י' ל"ב) וטרשך מארץ
חיים (תהלים נ"ב) : כי לא גסה •
ארי לא חלוף : כי לא נסיתי • ארי לית
צסון ניסח אין שצחו של נס צכך • לשון
אחר ויואל ללכת רזה ללכת ולנסות
כאשר ראה שהיו כבדים עליו הסירם :
(מ) חלוקי

גם הדוב • הרי אן רבויין ארי ושני גוריו
ודוב ושני ילדיו : (לו) ה' אשר הציגני
מידי הארי • יודע אני שלא לחנם מדונן
לי הדבר הסווא אלא שלעתיד אני צא
לידו כיוצא בה לתשועת ישראל ואסמוך
עליה ואזא וזה אחד משני לדיקים שנתן
להם רמז וחשו להשכיל לדבר • דוד
ומרדכי שנאמר ובכל יום ויום מרדכי
מתהלך לפני חצר וגו' (אסתר ב' י"ח)
אמר לא לחנם עלתה בדק' זו שנתפסה
צושכב הערל הזה אלא שעתידה היא
לעמוד לישראל צום צרה : (לח) את

מקלו בידו ויבהר לו המשה
 חלקי אבנים מן הנחל וישם
 אתם בכלי הרעים אשר לו
 ובילקוט וקלעו בידו ויש אל-
 הפלשתי: (מא) וילך הפלשתי
 הלך וקרב אל-דוד והאיש
 נשא הצנה לפניו: (מב) ויבט
 הפלשתי ויראה את דוד ויבוהו
 כי היה גער ואדמני עם יפה
 מראה: (מג) ויאמר הפלשתי
 אל-דוד הכלב אנכי ביראתה
 בא-אלי במקלות ויקלל
 הפלשתי את-דוד באלהיו:
 (מד) ויאמר הפלשתי אל-דוד
 דבה אלי ואתנה ארתי בשורה
 (מה) ויאמר דוד אל-הפלשתי

האנד, וזכטע ויך פֿינף גלאַ ' שטיינע אים
 מאַהלע אויס, לעגטע זיא אין איין היר-
 טענגרעהט, נעמליך הירטענטאָ שע,
 נאָם דיא שליודר אין דיא האַנד, אונד
 טראַט זאָ צו דעם פלשתי הין.
 (מא) דער פלשתי נעהרטע ויך לאַנזאָאָ
 דעם דוד, אונד זיין שילדטרעגער פֿאַר
 איהם הער. (מב) אַלס ער אויף זאָה,
 אונד דוד ערבליקטע, פֿעראַכטעטע
 ער איהן. דען ער וואַר יונג, ראַמ־
 וואַנגיג, אונד פֿאַן שענער געשטאַלט.
 (מג) ער שפראַך צו דוד: בין איך
 איין-הונד, דאָס דוא מיט שטעקן צו
 מיר קעמסט? ער פֿלוקטע דעם דוד
 בייא זיינס גאַטטע. (מד) אונד ריף
 איהם צו: קאָם הער צו מיר! דאָס איך
 דיין פֿלייש פרייז געבע, דעם גפֿליגעל
 דעם הימלס, אונד דעם פֿיה דעם פֿעל-
 דם. (מה) דוד ערווידרטע דעם
 פלשתי

דבה אלי ואתנה ארתי בשורה
 (מה) ויאמר דוד אל-הפלשתי

אחה

רשי

באור

(מ) חלוקי אבנים • אבנים דקות
 וחלקות: וזילקוט • ונתרמיליה:
 (מד) ולבהמת השדה • אין דרך
 לבהמות לאכול אדם אמר דוד כבר
 נטרפה דעתו של זה שלי הוא • בא דוד
 ואמר לו ונתתי פגר מתנה פלשתי וגו'
 ולחית
 מעט מעט, מפני המאז אשר עליו (רד"ק) •
 הפלשתי, לפי שחש בלבו שלא יתכן שיהיה איש מלחמה, כי מי שרגיל לזאת למלחמה, לא
 יעמוד בו יפיו, מפני היגיעה והטורח, והיותו בחון בעתות מלחמה לקרק ולמטר ולשרב
 (מרד"ק) • (מג) ויקלל גו' באלהיו, שאמר אלהי פלשתי יתן אותך נגף לפני • (מד)
 ולבהמת הארץ, כמו ולקית השדה, כי היות אוכלות נשר, לא הבהמות יחי' בכלל
 נחמה, כמו זאת הבהמה אשר תאכל, ואומר אקריו איל

(מ) חלוקי אבנים, אבנים חלקים,
 שיהיו נוחים לקלע, וכת"י שיעיבי אבניא •
 ואחרים חושבים שהיא כמו אבנים חלוקים,
 חדים נזידיהם, למען יסקעו יפה בנשר איש
 אשר אליו הוא קולע • ובילקוט, שערור,
 הוא הילקוט, וכן פי' ר"י גאון שהו"ו יתירה,
 וכן הרלב"ג • ונקרא כן כלי הרועים, לפי
 שמיים בו הרועה כל מה שלוקט, אס אבנים
 לקלע, או דברים אחרים • הולך וקרב,
 (מב) עם יפה מראה, חס הטעם שזיהו
 לא יעמוד בו יפיו, מפני היגיעה והטורח,
 (מרד"ק) • (מג) ויקלל גו' באלהיו, שאמר אלהי פלשתי יתן אותך נגף לפני • (מד)
 ולבהמת הארץ, כמו ולקית השדה, כי היות אוכלות נשר, לא הבהמות יחי' בכלל
 נחמה, כמו זאת הבהמה אשר תאכל, ואומר אקריו איל

פלשתי : דוא קאמסט צו מיר מיט
 שווערד , שפּים אונד לאַנצע : איך
 אָבער קאָממע אים נאָמען דעם עוויגען
 צבאות , דעם גאָטטס דער שארן
 ישראלס , וועלכע דוא גשוימפּפּט האָסט .
 (מו) אן דיום טאָגע , ווירד דער עוויג
 געדיך מיר אין דיא הענדע געבען , איך
 ווערדע דיך ערשלאַגען , דיר דען קאָפּף
 אַבהויען , אונד דיא לייכּן דעם לאַגערס
 דער פּלשתיס , דעם גפּליגל דעם הי
 מעלס , אונד דען טירן דעם פּעלרס
 פּרייז געבן . דיא גאָנצע וועלט זאָל ער
 קענען , דאָס ישראל אַיינן גאָטט האָט .
 (מו) דיזע גאָנצע פּערוואַמלונג זאָל עס
 ערפּאָהרען , דאָס דער עוויגע ניכט ,
 בלאָס דורך שווערד אונד לאַנצע הילפּע
 לייסטעט , זיין איזט דער קריג , אונד
 ער ווירד אייך אונס אין דיא הענדע גע
 בען . (מח) וויא נון דער פּלשתי זיך
 אויפּמאַכטע , אונד אויף דוד צוגינג ,
 ליף דיור שנעלל דורכ'ס שלאַכטפּעלד ,
 דעם פּלשתי ענטגעגען , (מט) לאַנג
 טע מיט דער האַנד אין דיא טאַשע ,
 נאָם פּאָן דאָ אַיינן שטיין הערויס ,
 שליידערטע אונד טראָף דען פּלשתי
 אין

אָהה באַ אלי בַּחַרְבּ וּבַחֲנִית
 וּבַכִּידּוֹן וְאַנְכִי בַאֲאֵלֶיךָ בְּשֵׁם
 יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעְרְכוֹת
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֲרַפְתָּ : (מו) הַיּוֹם
 הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ יְהוָה בְּיָדֵי וְהִבַּתִּיךָ
 וְהִסְרֵתִי אֶת־רֵאשֶׁךָ מֵעַלְיָךָ
 וְנָתַתִּי פָּגַר מַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים
 הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיֵּי
 הָאָרֶץ וַיִּדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ
 אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל : (מו) וַיִּדְעוּ
 כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בַחַרְבּ
 וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה כִּי לַיהוָה
 הַמִּלְחָמָה וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיַדִּי :
 (מח) וְהָיָה בֵּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי
 וַיִּלָּךְ וַיִּקְרַב לְקִרְבַּת דָּוִד וַיִּמָּהַר
 דָּוִד וַיִּרֶץ הַמַּעְרָכָה לְקִרְבַּת
 הַפְּלִשְׁתִּי : (מט) וַיִּשְׁלַח דָּוִד
 אֶת יָדוֹ אֶל־הַפְּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם

אָבֹנִים וַיִּקְלַע וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־

מצחו

באור

רשי

ולחית הארץ : (מט) ויפל על פניו .
 לא היה לו ליפול אלא לאחוריו שהרי על
 מצחו הוכה אלא כדי שלא ינטער דוד
 לילך

זכויחמור (רד"ק) . (מט) אל מצחו ,
 אע"פ שהי' כינע נחשת מכסהו כראיה
 כשראה את דוד כל אלו בלא חרב וסנית ,
 קשב עתה מה נורך למנן ונכה , והוא את
 הכובע

מ כ ל ל י ו פ י

הי"ד : (לח) קובע , מלעיל והוא בקו"ף לא בכ"ף והוא כלי מגן על הראש : (לט)
 ויואל , לשון רצון : כי לא נסיתי , לא בחנתי : (מו) וסגרך , ענין מסירה : כי קם , ענין
 זרוו : אל מצחו , על מצחו : א הפלשתי , על הפלשתי : (נא) מתערה , הגדן :
 (נו) העלם

מִצָּחוֹ וְהַטִּבַּע הָאֵבֶן בְּמִצָּחוֹ וַיִּפֹּל
 עַל-פָּנָיו אֲרֻצָּה: (נ) וַיַּחֲזֹק דָּוִד
 מִן הַפְּלִשְׁתִּי בַקֶּלֶע וּבַאֲבֶן וַיִּד
 אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמָּתְהוּ וַחֲרַב אִין
 בַּיַּד-דָּוִד: (נא) וַיִּרְץ דָּוִד וַיַּעֲמֹד
 אֶל-הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת-חַרְבּוֹ
 וַיִּשְׂרֶפֶה מִרֵּעֵרָה וַיִּמְתְּהוּ
 וַיִּכְרַת-בָּה אֶת-רֹאשׁוֹ וַיִּרְאוּ
 הַפְּלִשְׁתִּים כִּי-יָמַת גִּבּוֹרָם וַיָּנָסוּ:
 (נב) וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה
 וַיִּרְעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת-הַפְּלִשְׁתִּים
 עַד-בּוֹאֵה גֵיא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן
 וַיִּפְּלוּ חֲלָלִי פְּלִשְׁתִּים בְּדָרֶךְ
 שַׁעֲרִים וְעַד-גֵּת וְעַד-עֶקְרוֹן:
 (נג) וַיָּשָׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּלֶק
 אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁפוּ אֶת-
 מַחְנֵיהֶם: (נד) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת-

רש"י ראש

לילך ולהתוך את ראשו שנשתכר דוד
 עכשיו שנים עשר חמות ורתת' שקומתו
 שש חמות ורת נשתכר מלא קומה
 לאחוריו ונולח קומה לפניו צמדרש
 תהלים: (נג) מודלק • מרדוף כמו
 דלקת אחרי (בראשית ל"א ל"ו):
 (נה) בן

אל הפלשתי, תרגומתי כת"י כמן על, וכ"כ רד"ק • וימותהו, שהי' עדיין חי, אך לא הי'
 צו כה לקום אחרי נפלו • וימותהו ויכרות, נראה להפך, ויכרות בה את ראשו וימותהו
 שהמתהו בכרת את ראשו • (נב) ויפלו חללי, כטעם על פני אסיו נפל, שהוא ענין שכיבה •
 (נד) ויקח דוד את ראש, אשר שהביאהו לפני שול •

אין דיא שטירן • דער שטיין דראנג טיף
 איין אין זיינע שטירן, אונד ער זאנק
 פארווערטס צו באדען • (נ) זאָ בעזיג
 טע דוד דען פלשתי דורך שליידר אונד
 שטיין, שלוג איהן נידר אונד טעטעטע
 איהן, אָהנע איין שווערד אין דער
 האַנד • (נא) זאָ גלייך ליה דוד הין,
 שטעלטע זיך אויף דען פלשתי, נאם איהם
 דאָ שווערד אָב, צאָג עם אויס דער
 שידע, היב איהם דאָמיט דען קאָפּף
 אָב, אונד בראכטע איהן אום • אַלס
 נון דיא פלשתים זאָהן, דאָס איהר
 העלד גפאלן וואָר, ערגריפֿן זיא דיא
 פלוכט • (נב) איצט מאַכטן זיך דיא
 מאַנשאַפֿט אויס ישראל אונד יהודה
 אויף, ערהובן איין פֿעלדגשרייא, אונד
 זעצטן דען פלשתים נאָך, ביז אין דאָן
 טאהל, יאָ ביז פֿאָר דיא טאָהרע
 עקרוֹן'ס, ערשלאַנגע פלשתים דעקטען
 דען וועג, נאָך שערים, ביז גת אונד
 עקרוֹן הין • (נג) אַלס דיא קינד
 ישראל צוריק קאָממען, פֿאָם פֿערפֿאָל
 גען דער פלשתים, פלינדערטן זיא
 איהרע לאַגער • (נד) דוד נאָם נאָכ
 הער

באר

הכובע מעל מנחו • (נ) ויך — וימחיהו,
 אין טעם וימתיהו מיתה ממש, כי באבן לא
 המיתו, אלא במרבו אשר לקח מהפלשתי,
 כנא' בפסוק הסמוך • אלא טעמו הכהו מכת
 כפס, וימרגס; (פֿרוואַונדטע אידהן
 טעדליך) • או הוא הודעה כללית,
 שהחזיק דוד מן הפלשתי בקלעואבן, והמיתו,
 אע"פ שלא הביא חרב בידו, ואח"כ מפרט
 איך המיתו, וכן תרגמתי • (נא) ויעמוד
 דוד מן המיתו, וימותהו, שהי' עדיין חי, אך לא הי'
 צו כה לקום אחרי נפלו • וימותהו ויכרות, נראה להפך, ויכרות בה את ראשו וימותהו
 שהמתהו בכרת את ראשו • (נב) ויפלו חללי, כטעם על פני אסיו נפל, שהוא ענין שכיבה •
 (נד) ויקח דוד את ראש, אשר שהביאהו לפני שול •

ולשון

הער דען קאָפּף דעם פּלשתי , אונד
בראַכטע איהן נאך ירושלים . זיינע וואַ-
פּען לעגטע ער אין זיין צעלט .
נה) אַלס שאול רוד דעם פּלשתי ענט-
געגען געהן זאַה , פּראַגטע ער דען
העער פּיהרר אַבנר : וועסן זאַהן איזט
וואָהל דיוער יינגלינג ? אַבנר ! דיוער
אנטווארטטע

באור

ולאן דר"ק ח"ל: הביארו בידו בערי ישראל
לבשר הכנים והטף, ואות' שלא היו במלחמה,
עד שהביאו ירושלים, ע"כ . באהלו
הביאם לבית לחם אל ביתו , כי ימנא אהל
במקום בית , כמו איש לאהלו ישראל ,
וברוב יאמר על משכן יריעות אהל , ובמקנה
הזה לא הי' לדוד אהל , כי לא בא לא בשליחות
אביו , א"כ באהלו ר"ל בית . ועל שאר הכלים
אמר , לא על הקרב , כי אותה שמו באהל
מועד בטוב כ"ש הנה היא לטעם בשמחה .
והיתה גם לזכרון הכנס הגדול הזה , והי'
כל הבא אל האהל לטוב לזכות , או להתפלל ,
הי' רואה אותה , חוכר הכנס , ומודה לאל
ית' , ומישר לבנו אליו ומגדיל בטחונו בו
(דר"ק) . (נה) בן מי זה הנער ,
בגמרא פריך, ולא ידע ליה , והא כתיב
ויאבהו מאוד ויהי לו נשא כליו ? אאבהו קא
משאיל . ולא ידע לי' והכתיב והאישי בימי
שאל זקן בא באכנים ? כו' . ודרשו כמו
שדרשו . ומכרשי הפשט יגעים לפרש איש לפי
דרכו , עד שקנתם אמרו שמעשה גלית עם
דוד היתה קודם בוא דוד לעמוד לפני שאול

ראש הפלשתי ויבאהו ירושלים
ואת כליו שם באהלו
(נה) ובראות שאול את דוד
יצא לקראת הפלשתי אומר אל-
אבנר שר הצבא בן מי זה הנער
אבנר

רשי

(נה) בן מי זה הנער . אמרו רבותינו
וכי לא היה נוכרו והלא כתיב ויאבהו
מאד ויהי לו נשא כליו (לעיל י"ז כ"א)
אלה ראהו מתנהג בטכסיסי מלכות
אמר שאול אם בא ממשפחת פרוץ מלך
יהיה שהמלך פרוץ לעשות לוגדר ואין
מוחין בידו . ואם ממשפחת זרח בא
חשובי יסיה . אמר לו דואג עד שאתה
שואל אם בא ממשפחה שיהי' הוא הגון
למלכות אם לאו שאל אם ראוי לבא
בקהל אם לאו שהרי מרות המואבים בא
אמר לו אבנר שנינו עמוני ולא עמונית
אמר לו דואג אם כן מוזר ולא מוזרת
אמר לו כאן נאמו' על דבר אשר לא קדמו
אתכם בלחם וצמים (דברים כ"ג ה')
ואין דרך אשה בכך אמר לו היה להם
לקדם אנשים לקראת אנשים וגשים
לקראת

ולכנן לפניו וככתבו הפרשיות שלא כסדר . ובמעט עיון יראה הקורא כי תועים המה . כי בנות
שאול ראו נא לי איש מטיב לכנן נא' , ויען אחד מהכערים , ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו' , הכה
ידבר מדוד כאשר ידובר מאיש בלתי כודע , וכחטו יודעים שדוד , אחרי הכותו את הפלשתי הי'
כודע בכל הארץ , עד שצטו לו הכנים המשקוקת הכה שאול וגו' . גם פסוקים רבים מתננדים
להם , כמו פסוק ודוד הולך ואב מעם שאול הכאמר קודם מעשה גלית , ופסוק ויהי ככלותו לדבר
אל שאול וכפש יונתן נקשרה בנפש דוד וגו' , ופסוק ויקחהו שאול ביום ההוא ולא נתנו לשונ בית
אביו , ופסוק ויהי שאול עוין את דוד מיום ההוא והלאה , ועוד אחרים . והרי"א אמר שלא שאל
עליו מי הוא , כי וודאי הי' מכיר אותן , אלא שאל מי אביו . ולא אמר כלום . כן בפירושו נאמר
הכה ראיתי בן לישי בית הלחמי (לעיל י"ז י"ט) , וגם שאל שאול אל ישי לאמר יעמד נא דוד
לפני (שם כ"ב) , ואם הכיר את דוד , וודאי הי' יודע , שהוא אשר לקח מן ישי בית הלחמי .
שמנס אם נתבונן בדבר ובכל הענינים המיוחסים אליו , לא נפלת היא שלא הכיר שאול את
דוד : הא' כי נדון עקרו ולדון הביא' לכנני , לא יוכל להכיר

אֲבִנֵּר וַיֹּאמֶר אֲבִנֵּר חַיֵּי נַפְשִׁי
הַמֶּלֶךְ אִם יִדְעָתִי : (נו) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל אֶתָּה בֶן־מִי־זֶה
דָּעַלְתָּ : (נו) וּכְשׁוּב דָּוִד
מִהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ
אֲבִנֵּר וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שְׂאוּל וְרֹאשׁ
הַפְּלִשְׁתִּי בִידּוֹ : (נח) וַיֹּאמֶר
אֵלָיו שְׂאוּל בֶן־מִי אַתָּה הַנְּעָר
וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עֲבֵדְךָ יֵשׁוּ בֵּית

אֲנִטוּוֹאֲרִטטע : זא וואָהר דוא לעכסט ,
מײן קעניג ! איך ווייס עס ניכט .
(נו) רער קעניג שפראך : פֿראַגע דאָך
נאָך , וועסען זאָהן דײַער יונגע מענטש
אײזט . (נו) אַלס דוד צוריק קאַם ,
פֿאַם ערשלאַנגן דעם פּלשתי , נאָם אײהן
אַבנר , אונד פֿיהרטע אײהן פֿאַר שאול ,
אײנדעם ער דען קאַפּף דעם פּלשתי אײן
דער האַנד טרוג . (נח) שאול פֿראַגט
טע אײהן : וועסן זאָהן בײזט דוא , יינג
לינג ? דוד אֲנִטוּוֹאֲרִטטע : דײַנעם דײַז
נרם ישי , אויס בית לחם :

הַלַּחְמִי : (א) ויהי (א) אלם

באור

רשי

לקרא' נשים נשתתק אבנר : (נו) אומר
לו שאול . שאל נא אתה בן מי זה העל' .
למעלה כתיב הנער וכאן כתיב העלם
אומר לו הלכה זו נתעלמה מומך לא ושא
בבית המדרש כדאיתא ביצמות :
(ו) ונשלשים

להכיר כל א' מהם פּרע , כ"ג הרלב'ג .
אע"פ שהי' דוד תוך עבדיו , הן רבים הם
העומדים לפני המלך , ואי אפשר להשגיח
על כל אחד ואחד . ב' לא ראה שאול את
דוד , אלא נהיות רוח ה' רעה עליו , ואז
לא היתה נפשו נבונה להשיג מושג מה עם כל
פרטיו , אשר מבדילים בינו ובין זולתו ולהשאיר
בן נפשו ימים רבים . כיסוף עלזה , שאפשר
לא נגן לפני כ"א פעם אחת או שתיים קודם המלחמה הזאת , ולא ראהו א"כ פעמים הרבה ,
שהי' תמונתו חקוקה בלבו להכירו בכל עת שיראו . ג' לא הי' דוד תמיד בבית שאול , אלא
הולך ושם לרעות כאן אביו , כ"ג (לעיל ט"ו) ואין ספק שלא הלך ליום או יומים , כי אז לא
היה שום להטריק בדרך , אלא וודאי שהיה שם ימים רבים . ומה , ד' , אם נקבל שעבדו ימים
רבים מיום עזבו את שאול בפעם הזאת , עד בואו עתה אל המזנה , ויגדל ויהי לאיש גבה
קומה כשאול , שהי' משכמו ומעלה גבוה מכלהעם , כמו שנראה מסיפור שלפניו , שלבש דוד
את בגדי שאול , וכמו שדרשו רז"ל מדיו כמדתו . גם כוונת זקנו , תחת אשר יבא ממנו בלא סתימת
זקן . נוסף לזה , שאול לא ראהו כ"א לבוש בגדים כאשר יאות למתיכב לפני מלכים , ועתה בא
דוד מאחרי הגאון בבגדי רועים במקלו וילקטו מעתה בהתחבר כל אלה יחד . איה איפוא הפלא
על שלא הכיר שאול את דוד ? וכ"ג שלא הכירו אבנר , אשר כמדומה לא ראהו מימיו , כי הוא
היה שר צבא , ואין לו עסק עם אדם נעשה בחדרי המלך , לראות שם את דוד אשר הי' מנגן
לפני שאול , אפשר פעם או פעמיים , ואף אם הי' אבנר יושב ונכנס בהיכל המלך , אין
דבר כפלא הוא שיעלם ממנו שם איש אשר שנתו הכית מעט , ומכ"ג שלא לדעת בית אביו .

מכלל יופי

(נו) העלם , הנער ושאל אם הוא בנו של גבור , והשיבו אבנר שלא ידע כי האיש
כנר בא האנשים ודוד השיב בן עבדך ישי בית הלחמי איש מלחמה כי גם לכך נקרא
בית הלחמי : (נח) הנער הה"א ה"א אהק ריאה : (א) נקשרה